

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia XIII (2015)

ISSN 2081–1861

Renata M. Zajac

Galicyjski dodatek „Dla Młodszych” (1898–1913) na tle polskich dziewiętnastowiecznych czasopism popularnonaukowych¹

Historia polskich czasopism popularnonaukowych sięga XVIII wieku, jednak ich model oparty głównie na krajowym materiale i specjalizacja nastąpiła dopiero w drugiej połowie XIX wieku, często za sprawą wydawców warszawskich i galicyjskich. Jednym z przykładów pism tej epoki był periodyk „Dla Młodszych” wydawany we Lwowie w latach 1898–1913 jako samoistny dodatek do „Miesięcznika Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt”. W celu prawidłowej oceny roli tytułowego czasopisma należy usytuować go na tle polskich pism popularnonaukowych tego okresu. Obszar ten wstępnie został rozpoznany dzięki badaniom galicyjskiego czasopiśmiennictwa naukowego w dobie autonomicznej². Natomiast badania dziewiętnastowiecznych czasopism popularnonaukowych prowadziła Grażyna Wrona³, która wyodrębniła 19 tytułów powstałych w latach 1800–1900. Tę grupę można poszerzyć o periodyki wydawane w latach 1900–1914, gdyż pierwsza wojna światowa jest naturalną cezurą dziewiętnastowiecznego ruchu wydawniczego. Autorka odnalazła i wytypowała 10 tytułów popularnonaukowych powstałych w tym okresie oraz jeden, który zostanie dokładnie zaprezentowany w artykule, należący do wcześniejszego okresu i będący uzupełnieniem badań G. Wrony. Ogółem rynek czasopism popularnonaukowych w okresie 1800–1914 obejmował 30 tytułów.

¹ Artykuł powstał w ramach projektu badawczego finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki, numer rejestracyjny projektu 2014/15/B/HS2/01071.

² J. Myśliński, *Czasopiśmiennictwo naukowe w Galicji w dobie autonomicznej*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1969, z. 4, s. 477–500.

³ G. Wrona, *Polskie czasopisma popularnonaukowe w XIX wieku. Ewolucja formy i treści*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2007, z. 2, s. 5–31.

Tab. 1. Rozwój periodyków popularnonaukowych w Polsce w latach 1900–1914

Lata	1820–1830	1831–1841	1841–1850	1851–1860	1861–1870	1871–1880	1881–1890	1891–1900	1901–1914
Nowe tytuły	3	5	0	2	3	5	1	1	10

Źródło: G. Wrona, Polskie czasopisma popularnonaukowe w XIX wieku: ewolucja formy i treści, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2007, z. 2, s. 9; obliczenia własne

W okresie 1800–1864 (epoka romantyzmu) ukazało się 12 nowych tytułów, a po 1864 roku – siedem. Grażyna Wrona taki rozkład ilościowy wiąże z pogłębiającą się specjalizacją czasopiśmiennictwa polskiego, co było wyrazem dostosowywania się do przeobrażeń zachodzących na rynku zagranicznych czasopism. W pierwszym okresie pisma popularnonaukowe zajmowały się głównie tematyką geograficzno-podróżniczą i najczęściej korzystały z zagranicznych materiałów, przetwarzając je odpowiednio na potrzeby polskich czytelników. Kolejno powstały periodyki oparte na wzorze ilustrowanych encyklopedii, w których materiał treściowy nie podlegał określönemu porządkowi formalnemu lub logicznemu, a zamieszczano w nich jedynie tłumaczenia tekstów zagranicznych („Przyjaciel Ludu”, „Muzeum Domowe”, „Magazyn Powszechny”, „Magazyn dla Dzieci”, „Księga Świata”). Prezentowały one typ „magazynów potrzebnych i pożytecznych wiadomości”⁴.

Wzrost liczby pism o tym charakterze odpowiadał ogólnoeuropejskim tendencjom. W drugim okresie 1864–1900 wykształcił się model periodyku popularnonaukowego opartego głównie na krajowym materiale pochodzącym ze współpracy z polskimi naukowcami. Zerwano z modelem ilustrowanych magazynów encyklopedycznych, kładąc nacisk na informowanie o postępie w naukach przyrodniczych. Wprowadzono tematykę ochrony przyrody, zdrowia i higieny⁵.

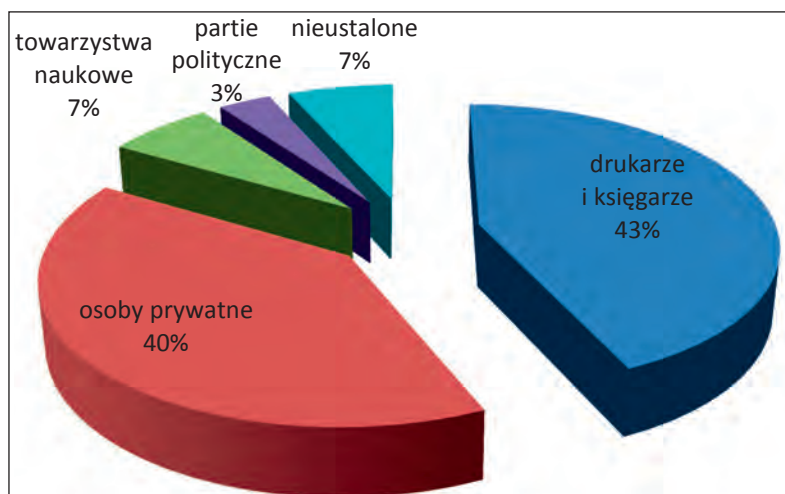
Powyższa tendencja utrzymywała się również w trzecim okresie wyznaczonym datami 1900–1914, w którym nastąpił gwałtowny przyrost nowozakładanych periodyków, co może być związane z ich krótkotrwałością w czasach niepewnych, spowodowanych zawieruchą historyczną panującą w Polsce do wybuchu I wojny światowej. Żywotność czasopism powstających wówczas wynosiła średnio zaledwie cztery lata.

Charakterystyka statystyczna badanego okresu wskazuje, że wydawcami periodyków popularnonaukowych byli głównie drukarze, księgarze, właściciele firm wydawniczych (13) oraz osoby prywatne (12), zwykle pedagodzy i dziennikarze. Dwa tytuły powstały dzięki inicjatywie towarzystw, a jeden dodatek wydawał organ Partii Socjalno-Demokratycznej. W dwóch przypadkach wydawcy nie ustalono. Nadal zatem, podobnie jak w XVIII wieku ludzie związani z produkcją i rozpowszechnianiem piśmiennictwa formowali podstawy popularyzacji nauki w Polsce,

⁴ Tamże, s. 8.

⁵ Tamże, s. 9.

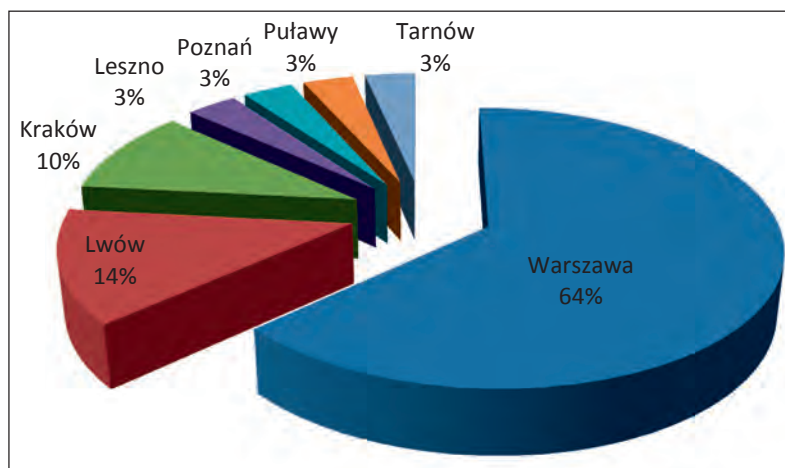
jednak dołączali do nich coraz częściej społecznicy, nauczyciele, dziennikarze i ludzie wykształceni, rozumiejący potrzebę popularyzacji nauki.

Wyk. 1. Wydawcy czasopism popularnonaukowych w latach 1900–1914

Źródło: obliczenia własne

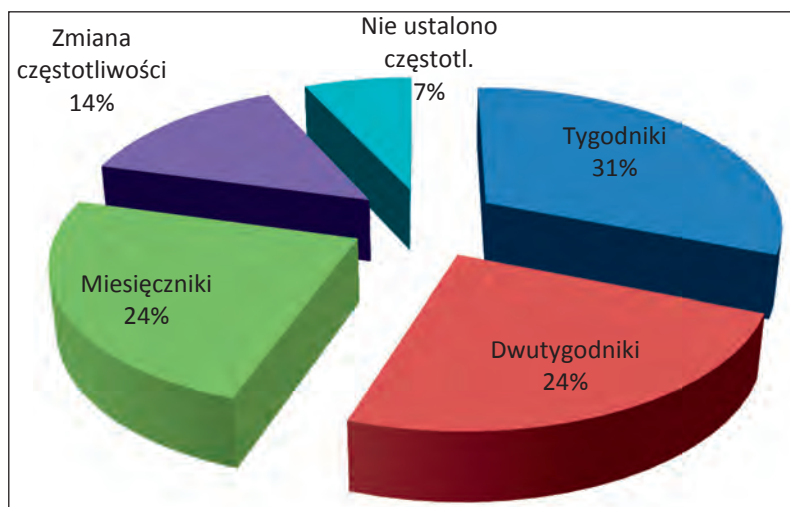
W okresie 1800–1914 większość tytułów wychodziło spod pras warszawskich (19), pozostałe wydawano we Lwowie (4), Krakowie (3), Lesznie (1), Poznaniu (1), Puławach (1) i Tarnowie (1), w tym jeden – „Jutrzenka” (1911–1912) w połowie 1912 roku zmienił miejsce wydawania z Warszawy na Łódź.

Wyk. 2. Geografia wydawnicza czasopism.

Źródło: obliczenia własne

Badając częstotliwość ukazywania się periodyków stwierdzono, iż dominowały tygodniki (9), tu również zaznacza się podobieństwo do tendencji występujących w XVIII wieku. Wśród pozostałych periodyków znalazły się dwutygodniki (7) i miesięczniki (7). W czterech przypadkach nastąpiła zmiana częstotliwości wydawania, w odniesieniu do dwóch nie udało się ustalić ich periodyczności.

Wyk. 3. Częstotliwość ukazywania się czasopism popularnonaukowych 1800–1914

Źródło: obliczenia własne

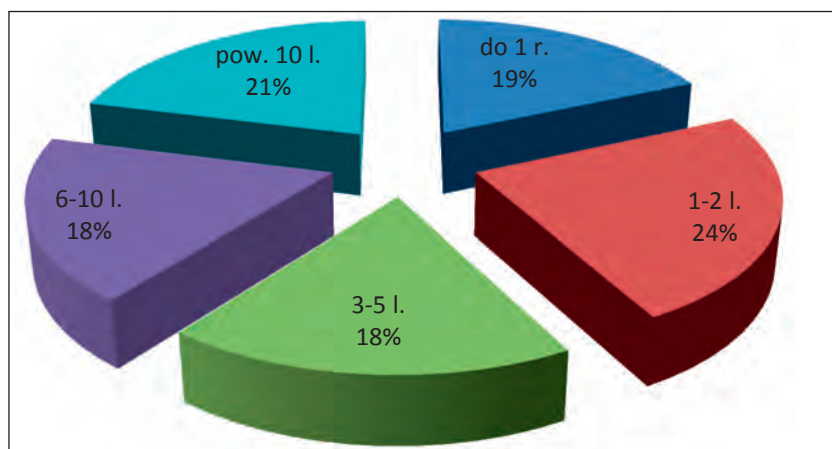
Żywotność dziewiętnastowiecznych pism wskazuje na rosnące zainteresowanie społeczeństwa wiedzą naukową, gdyż 8 tytułów przetrwało powyżej 10 lat, w tym do chwili obecnej ukazuje się „Wszechświat” (1882–1914), (1930–). Przez jeden rok ukazywało się 7 czasopism, w tym 2 efemerydy, kończące żywot po wydaniu pierwszych numerów, natomiast w okresie od jednego do dwóch lat wychodziło 9, a od trzech do pięciu lat – 7. Od sześciu do dziesięciu tak ukazywało się 7 tytułów.

Wśród charakteryzowanych pism 17 prezentowało typ ogólny, pozostałe były poświęcone grupie wybranych nauk, głównie naukom przyrodniczym i geograficznym⁶.

Czasopiśmiennictwo popularyzujące osiągnięcia naukowe w okresie 1800–1914 było związane z przemianami społeczno-ekonomicznymi w Europie, które powodowały m.in. potrzebę zwiększenia zasięgu informacji i zintensyfikowania komunikacji pomiędzy środowiskami naukowymi, a społeczeństwem. Te obowiązki przyjęły na siebie czasopisma, które charakteryzuje wówczas nasycenie treści materiałami bieżącymi. Jak ustaliła w swoich badaniach G. Wrona popularyzacja wiedzy naukowej w XIX w. była rozumiana przez wydawców jako przystępne

⁶ Tamże, s. 9–10 oraz własne obliczenia dotyczące lat 1898–1914.

przedstawianie trudnych kwestii naukowych, stanowiące ważny wyznacznik postępu cywilizacyjnego i wymagające współpracy wybitnych uczonych⁷. Podkreślali oni wręcz obowiązek uczonego w zakresie popularyzacji nauki, który był równie ważny jak praca zawodowa. Zauważano także ważne cele edukacyjne powyższej działalności, gdyż uzupełniano w ten sposób braki programowe na poziomie szkoły podstawowej i średniej, a także przyczyniano się do podnoszenia kwalifikacji robotników. Polscy wydawcy powoływali do życia periodyki, które poprzez prezentację w przystępny sposób dokonań cywilizacyjnych, służyły podniesieniu poziomu umysłowego społeczeństwa, także poprzez literaturę, która miała zaspakać ciekawość i równocześnie bawić. Wiedza o postępie badań w obrębie różnych dyscyplin naukowych według ówczesnych redaktorów czasopism, zapewniała społeczeństwu świadomy udział w rozwoju cywilizacyjnym.

Wyk. 4. Żywotność czasopism popularnonaukowych 1900–1914

Źródło: obliczenia własne

Zadania popularyzacji nauki we wszystkich warstwach społeczeństwa podejmowali się głównie księgarze i wydawcy zachęteni powodzeniem wydawnictw zagranicznych. Nie mieli oni jednak jakiegokolwiek wsparcia instytucji państwowych. W tym okresie pojawiło się pierwsze popularnonaukowe czasopismo dla dzieci, łączące w swojej formie elementy popularyzacji z elementami wychowania moralnego – „Skarbiec dla Dzieci” (1830).

Uzupełnieniem zbioru dziewiętnastowiecznych czasopism badanych przez Grażynę Wrone jest dodatek do wydawanego we Lwowie „Miesięcznika Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt” (1876–1916) – „Dla Młodszych” (1898–1913).

⁷ Tamże, s. 27–28; 18–20.

„Miesięcznik” ukazywał się co drugi miesiąc (6 zeszytów o podwójnej numeracji – 12 numerów), jedynie w latach 1908–1910 udało się redakcji wydawać co miesiąc jeden numer. Przez dwa lata (1906, 1907) pismo przestało wychodzić, o czym informuje odręczna notatka w katalogu Biblioteki Jagiellońskiej. Adresatem czasopisma byli miłośnicy zwierząt i członkowie Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. Warto nadmienić, iż w roku 1876, gdy wydano pierwszy numer liczba członków towarzystwa wynosiła 154, w tym w Krakowie 11. Ciekawostką jest, że w 1878 roku zapisał się Juliusz Kossak, sławny krakowski malarz⁸.

Większość artykułów opisywała konkretne przypadki złego traktowania zwierząt, które nadsyłali czytelnicy lub członkowie towarzystwa. Już wtedy pisano o niehumanitarnych sposobach zabijania zwierząt hodowlanych, złym traktowaniu koni pociągowych i zwierząt wiejskich. O popularnonaukowym charakterze pisma świadczą prace omawiające zagadnienia z ochrony środowiska, biologii i psychologii zwierząt. Wiele miejsca poświęcano opisowi działalności zagranicznych towarzystw ochrony zwierząt i sprawom bieżącym Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. Omawiano także ustawy krajów europejskich dotyczące ochrony zwierząt. W części informacyjnej drukowano również sprawozdania z międzynarodowych kongresów ochrony zwierząt i krajowych wystaw, a także zamieszczano informacje o najnowszych badaniach prowadzonych na całym świecie i spisy polecanej literatury przyrodniczej.

Redakcja chcąc popularyzować wiedzę przyrodniczą już w numerze 3 z 1876 roku zamieściła dodatek „Wiadomości Zoologiczne”, była to niestety efemeryda. Dopiero druga próba redagowania popularnonaukowego dodatku powiodła się i od 1898 roku dzięki Uchwale Walnego Zgromadzenia Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt⁹ do każdego numeru „Miesięcznika” dołączano „Dla Młodszych”.

Tab. 2. Liczba zeszytów i numerów „Dla Młodszych” w latach 1898–1913

Rok	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906
Liczba zeszytów	5	6	6	6	8	6	6	3	1*
Liczba numerów	10	12	12	12	12	12	12	12	1

Rok	1808	1909	1910	1911	1912	1913	Razem
Liczba zeszytów	12	12	12	6	6	6	101
Liczba numerów	12	12	12	12	12	12	167

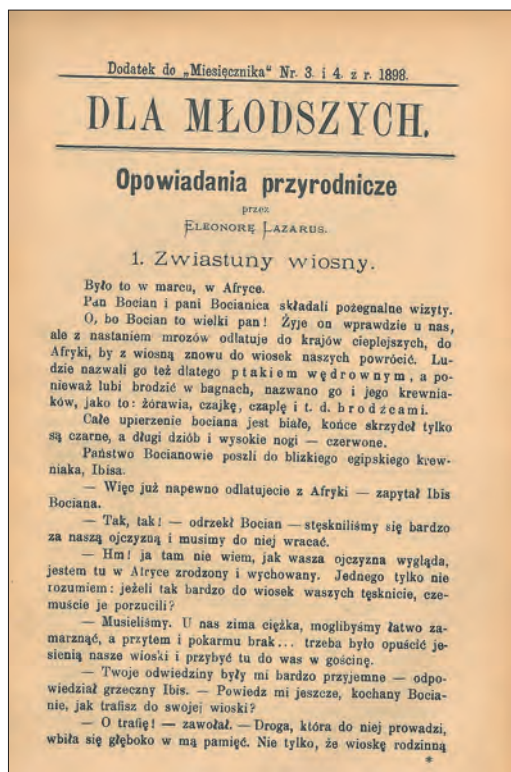
*Nie wiadomo, czy zachował się gdzieś egzemplarz, dane nie z autopsji.

W ciągu 15 lat wychodzenia dodatku ukazało się 167 numerów w 101 zeszytach. Nie udało się autorce odnaleźć numeru wydanego w kwietniu 1906 r. w Gródku, o którym wspomina redakcja we wstępnym artykule oraz w protokole

⁸ W każdym zeszycie redakcja zamieszczała imienny spis członków towarzystwa, a Juliusz Kossak znajduje się na liście w zeszycie 4 z 1878 roku, s. 51.

⁹ Informacja o tym zeszycie znajduje się w „Miesięczniku Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt” 1898, nr 3/4, s. 48.

z walnego zebrania, gdzie można się dowiedzieć, że lwowska drukarnia z powodu długów Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt złożyła sprawę do sądu i odmówiła dalszego drukowania „Miesięcznika”¹⁰. Kryzys finansowy Towarzystwa trwał prawie dwa lata i dopiero dzięki pomocy finansowej hrabiego Leona Pnińskiego udało się spłacić długi i wznowić wydawanie obydwu czasopism. Każdy zeszyt dodatku niezależnie od tego czy pojedynczy, podwójny, czy poczwórny miał zawsze objętość 8 stron.

Fot. 1. „Dla Młodszych” 1898, nr 3–4, strona tytułowa. Egzemplarz ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej

Pierwszym redaktorem pisma kierowanego do młodzieży był Józef Limbach, nauczyciel gimnazjum we Lwowie, sekretarz Towarzystwa i autor opowiadań dla młodzieży „Podróż do Triestu”, który już od 1892 roku redagował macierzysty „Miesięcznik Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt”. Po ustąpieniu ze stanowiska, z powodu zajęć zawodowych od 1908 r. zastąpił go w redagowaniu obydwu czasopism wiceprezes Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt Józef Białynia-Chołodecki (1852–1935).

¹⁰ Rok 1908, „Miesięcznik Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt” 1908, nr 1, s. 1; Protokół XXXI. Walnego Zgromadzenia, które odbyło się pod przewodnictwem P. Pławickiego, d. 21 kwietnia 1907, „Miesięcznik Galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt” 1908, nr 1, s. 10.

Fot. 2. „Dla Młodszych” 1904, nr 1–2, strona tytułowa. Egzemplarz ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej

„Dla Młodszych” posiadał numerację stron w obrębie każdego roku oraz własną ozdobną winietę. Początkowo był to tytuł dodatku w ramce, nad nim podtytuł dodatek do „Miesięcznika” i informacja o roku i numerze zeszytu. Od 1904 nr 1,2 pomiędzy podtytułem i tytułem drukowanym wersalikami, umieszczono grafikę zawierającą wizerunki trzech zwierząt (pies, kot, koń) oplecionych kwiatami lotosu. Winieta z grafiką zdobiła dodatek do końca 1905 roku. Zeszyty wydawane po dwuletniej przerwie od 1908 roku zawierały tytuł drukowany wersalikami, a pod nim podtytuł wraz z informacją o roku i numerze zeszytu. Szata graficzna wkładki dla młodzieży była bardzo skromna oprócz winiety nie było żadnych grafik. Wyjątkiem jest jedyna grafika zamieszczona na pierwszej stronie zeszytu nr 1,2 z 1900 r. przedstawiająca papieża Leona XIII karmiącego ptaki. Teksty publikowane w jednej kolumnie nie były wzbogacone fotografiami, a wydzielone rubryki wyróżniono jedynie wytłuszczeniem druku.

„Dla Młodszych” posiadał nieskomplikowaną strukturę. Każdy zeszyt dodatku wypełniały w większej części opowiadania, powiastki i wiersze, których tematem były zwierzęta. Pod koniec numeru ukazywały się krótkie informacje o odkryciach naukowych lub dotyczące ciekawostek z życia zwierząt, a zamykała go stała rubryka „Kącik humorystyczny”, istniejąca do 1905 roku. W 1900 roku w zeszycie nr 1, 2 pojawiła się jednorazowo rubryka „Rozmaitości przyrodnicze” zawierająca

teksty popularyzujące wiedzę zoologiczną. W 1909 roku wprowadzono rubrykę „Miscellanea”, w której zamieszczano krótkie informacje na temat zwierząt. W niektórych numerach Helena Mazurkówna prowadziła rubrykę pt. „Drobne wiadomości”, która zajmowała nawet do 5 stron i zawierała informacje o zwierzętach oraz opisy niezwykłych wydarzeń z udziałem zwierząt.

Z analizy zawartości treściowej pisma wynika, że dominowały krótkie teksty literackie (opowiadania, powiastki, wiersze), które poruszały tematykę zachowań poszczególnych gatunków dzikich zwierząt lub uczyły o pochodzeniu zwierząt domowych. Stosunkowo niewiele artykułów poruszało tematykę naukową. W okresie 1908–1913, gdy pismo redagował Józef Białynia-Chołodecki, pojawiało się więcej tekstów popularnonaukowych prezentujących poszczególne gatunki zwierząt lub omawiających ich zwyczaje. Charakter popularnonaukowy nadawały dodatkowi teksty omawiające tematykę artykułów zagranicznych lub tłumaczenia fragmentów książek¹¹. Tłumaczenia artykułów często podejmował się historyk i publicysta Eleazar Byk. Redakcja zamieszczała także oryginalne prace członków towarzystwa np. trzystronicowy fragment opracowania Zofii Grabowskiej pt. *Z psychologii szympansa*¹². Autorzy krótkich powiastek zajmujących połowę lub całą stronę czerpali informacje z zagranicznych czasopism¹³ lub publikowali własną twórczość. Tłumaczyły one często historię i pochodzenie poszczególnych gatunków zwierząt domowych lub przybliżały legendy związane z nazwami dzikich zwierząt¹⁴. Oryginalne krótkie opowiadania drukowała Eleonora Lazarus, w których pokazywała dzieciom jak wyglądały zwyczaje i życie poszczególnych gatunków zwierząt. Ukazywały one perspektywę zwierząt, co niewątpliwie pozwalało młodzieży spojrzeć na świat ich oczami. Tematyka dotyczyła zwierząt dzikich, widywanych na co dzień, jak bociany, sroki, kuny, czy myszy. Redakcja drukowała też artykuły poruszające w przystępny sposób zagadnienia z psychologii zwierząt.

Autorzy oryginalnych tekstów wywodzili się spośród członków towarzystwa. Najczęściej pisywali redaktorzy pisma, a z najbardziej znanych twórców można wymienić profesora Uniwersytetu Lwowskiego, geografę, przyrodnika i etnografa, autora wielu książek m.in. *O pożytecznych zwierzętach w rolnictwie, ogrodnictwie i leśnictwie*, Bronisława Gustawicza; popularyzatora nauki, publicystę, autora wielu książek dla młodzieży, Władysława Umińskiego oraz nauczyciela ludowego, etnografa i popularyzatora wiedzy przyrodniczej, Mikołaja Rybowskiego.

Model popularyzacji treści przyrodniczych wśród dzieci i młodzieży poprzez opowiadania, powiastki i krótkie informacje stosowały wówczas także inne

¹¹ Przykładem może być fragment pracy Franciszka Noë pt. *Slaverei im Thierreich* „Dla Młodszych” 1901, nr 9 i 10, s. 34–39.

¹² „Dla Młodszych” 1902, nr 9, s. 33–35.

¹³ Czasami podawano tytuł pisma np. „La Nature”. Artykuł ukazał się w 1902, nr 11 i 12, s. 46–47.

¹⁴ Przykładem może być artykuł nieznanego autora *Kogut*, „Dla Młodszych” 1902, nr 9, s. 39–40 lub historie: *Kozodój*, *Boża krówka*, „Dla Młodszych” 1902, nr 9, s. 36–38.

czasopisma o profilu popularnonaukowym. Przykładem tytułu kierowanego również do dzieci i młodzieży, a drukującego opowiadania, powiastki i wiersze jest ilustrowany dwutygodnik „Świat”.

Trudno w odniesieniu do omawianego dodatku mówić o oryginalnym zamyśle programowym popularyzacji wiedzy o zwierzętach, gdyż nie udało się odnaleźć pierwszego numeru, w którym mogła znajdować się deklaracja redakcji dotycząca misji i modelu pisma. Na podstawie zawartości treściowej dodatku można stwierdzić, iż Towarzystwu z pewnością przyświecał zamiar uwrażliwienia młodzieży na los zwierząt oraz popularyzacji wiedzy naukowej o nich. Krótkie teksty, pisane prostym językiem, w przystępny i ciekawy sposób zapoznawały młodzież z wiedzą na temat poszczególnych gatunków, informowały o odkryciach naukowych i tematach poruszanych w zagranicznej literaturze oraz zdarzeniach z udziałem zwierząt mających miejsce na terenie kraju. Stała rubryka na końcu bawiła młodzież drukując dowcipy, których bohaterami były zwierzęta. Dodatek „Dla Młodszych” był pierwszym periodykiem popularnonaukowym o wąskiej specjalizacji przeznaczonym dla młodzieży i w trudnych czasach zaborów poszerzał wiedzę o zwierzętach oraz pełnił rolę edukacyjną w zakresie ochrony środowiska na długo przed powstaniem „Aury” i „Eko”.

Bibliografia

- Bednarski T. Z., *Polskie czasopiśmiennictwo turystyczno-krajoznawcze (szkic bibliograficzno-informacyjny do 1914 r.)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1967, z. 3, s. 92–96.
- Hombek D., *Prasa i czasopisma polskie XVIII wieku w perspektywie bibliologicznej*, Kraków 2001.
- Korczyńska-Derkacz M., *Czasopiśmiennictwo naukowe XIX w.: definicje i typologia*, „Roczniki Biblioteczne” 1992, z. 1/2, s. 209–218.
- Mikołajczak Z., *Polskie czasopiśmiennictwo turystyczne*, „Zeszyty Naukowe Instytutu Turystyki” 1977, nr 5, s. 129–139.
- Myśliński J., *Czasopiśmiennictwo naukowe w Galicji w dobie autonomii*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1969, z. 4, s. 477–500.
- Pękalska M., *Popularnonaukowe czasopismo „Skarbiec dla Dzieci” (1830)*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2006, z. 2, s. 5–19.
- Więckowska H., *Zarys czasopiśmiennictwa naukowego w Polsce*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej. Seria E, Zagadnienia Ogólne” 1966, z. 2, s. 87–110.
- Wrona G., *Polskie czasopisma popularnonaukowe w XIX wieku: ewolucja formy i treści*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2007, z. 2, s. 5–31.
- Zieliński A., *Pierwsze polskie czasopisma geograficzno-podróżnicze*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1969, z. 2, s. 161–172.

The Galician supplement „For the Younger” (1898–1913) compared to Polish popular science magazines

Abstract

The article presents the statistical supplement to the studies on Polish 19th century popular science magazines. It describes the quantitative growth, publishers, publishing centres, issuing frequency, liveliness and thematic contents and reapers' purpose. It has been established that in the years 1800–1914 30 popular science magazines were issued, mainly in Warsaw (19), mostly by printers, librarians and publishing company owners (13). This was a background for a magazine-wise description of a supplement to the „Galicia's Animal Protection Society Monthly” entitled „For the Younger” (1898–1913). The popular science monthly, destined for the youth appeared in Lviv for fifteen years and was addressed to the young animal lovers. The editorial board of the periodical wanted to sensitize the young generation of Poles to the fate of wild and household animals, as well as develop the interest in zoology and animal protection. This programme was realized mainly by stories, tales and short information notes. Sporadically, there were popular science articles or fragments of scientific works appearing there. Nevertheless, it was a first Polish specialist periodical popularising zoology and animal protection, addressed to the young readers. The study used all available (including the newest – digital libraries, databases) documentation sources and issues of the magazine titles. The historic-descriptive method and press content analysis methods were used in order to determine the origins, style, content elements, place of publishing, popularisation forms. Also the analysis and critique of the subject literature was used, which allowed for selecting and verifying the current establishments. The study also used elements of statistic method.

Key words: Popular science magazines, 19th century, statistics, „For the Younger”

Renata Maria Zając
Pedagogical University in Cracov
Main Library